

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету

Ю.О. Каганов

2025 р.

ВИТЯГ

з протоколу розширеного фахового семінару кафедри цивільного
права Запорізького національного університету

від «21» жовтня 2025 р. №3

Присутні: завідувач кафедри цивільного права, д.ю.н., професор Єрмоленко Д. О., професор кафедри цивільного права, д.ю.н., професор Удовика Л. Г., професор кафедри цивільного права, д.ю.н., професор Самойленко Г. В., професор кафедри цивільного права, д.ю.н., доцент Федчишин Д.М., доцент кафедри цивільного права, к.ю.н., доцент Луц Д.М., доцент кафедри цивільного права, к.ю.н., доцент Ткалич М. О., доцент кафедри цивільного права, к.ю.н., доцент Алімов К. О., доцент кафедри цивільного права, к.ю.н. Пелех І.В., старший науковий співробітник науково-дослідної частини, д.ю.н., професор Макаренков О.Л., доцент кафедри цивільного права, к.ю.н., доцент Сидоров Я. О., здобувач Ганжа О.Г.

Головуючий: д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права, Д.О. Єрмоленко.

Секретар: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права І.В. Пелех.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення основних наукових результатів дисертації **Ганжі Олексія Геннадійовича** на тему «**Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні**», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», що виконана на кафедрі історії і теорії держави та права Запорізького національного університету (Реорганізована відповідно до Наказу від 28.11.2024 р. «Про реорганізацію кафедри історії і теорії держави та права» з 01.02.2025 р.) та кафедри цивільного права.

Тема дисертаційного дослідження затверджена рішенням вченої ради Запорізького національного університету (протокол № 7 від 26.12. 2019 р.) та

уточнена рішенням вченої ради Запорізького національного університету (протокол № 12 від 19.06.2025 р.)

Науковий керівник: Удовика Л.Г. – професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор.

Попередню експертизу провели: Єрмоленко Д.О. – завідувач кафедри цивільного права, д.ю.н., професор; Макаренков О.Л. – старший науковий співробітник науково-дослідної частини, д.ю.н., професор; Пелех І.В. – доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент.

СЛУХАЛИ: здобувача **Ганжу О.Г.** про результати виконаного наукового дослідження.

У своїй доповіді Ганжа О.Г. обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи, ступінь її розробленості, об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, а також виклав основні результати та концептуальні положення, які виносяться на захист. Він, зокрема, зазначив, що поширення практики використання латинізмів в Україні тісно пов'язане з інтеграційними процесами у межах Ради Європи та Європейського Союзу. Сама ж присутність латинських мовних елементів на європейському правовому просторі (як у межах національних правових систем, так і на рівні інтеграційних об'єднань) демонструє спільність підходів до застосування та тлумачення правових норм і принципів, що є відображенням усталеної правової традиції романо-германської правової сім'ї. І на тлі подальшого зближення української правової системи з наднаціональною правовою системою ЄС дедалі активніше звернення суддів до латинізмів свідчить як про широкі правові можливості переймання найкращих практик Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), Суду справедливості Європейського Союзу (далі – Суд ЄС) і судів іноземних держав, так і про загрозу невиправданого, помилкового чи некоректного їх використання. Отже, сьогодні використання латинської мови в судових рішеннях, зокрема в Україні, як новітній правовий процес набуває закономірного характеру. Проте цьому процесу ані в Україні, ані закордоном досі не надано правову характеристику чи бодай найменування, хоча ігнорувати таку очевидну для людського ока тенденцію в судовій практиці й надалі не можна. До того ж сумбурне поширення на практиці латинських елементів вимагає адекватної реакції з боку академічної спільноти не лише з позиції наукової новизни, але й з точки зору практичної значущості, адже допущені суддею помилки на практиці формують у сторін і громадськості негативну думку як про професійність окремого судді, так і про якість правосуддя загалом.

Тобто актуальність дослідження теорії та практики латинізації судових рішень обумовлена тим, що питання використання латинських термінів і висловів у судовому правозастосуванні не було предметом спеціальних наукових розвідок в Україні. До того ж, попри 30-річну історію членства України в Раді Європи та вже досить усталене застосування практики ЄСПЛ в

українському правосудді, подальший євроінтеграційний поступ нашої держави актуалізує питання правової адаптації, уніфікації правничої термінології, практик її застосування, а також тлумачення правових цінностей.

Дисертант окреслив об'єкт дослідження – процес використання латинської мови в правозастосовній діяльності, предмет дослідження – теоретичні та практичні засади латинізації судових рішень в Україні та мету дисертації, яка полягає у формуванні комплексного, цілісного правового розуміння процесу латинізації судових рішень шляхом визначення основних тенденцій використання юридичних термінів і висловів латинською мовою в судовій практиці України.

Далі дисертант визначив дослідницькі задачі, що були визначені задля досягнення поставленої мети, стисло розкрив зміст усіх розділів дисертації, в узагальненому вигляді охарактеризував одержані результати, що відображають наукову новизну дослідження, його теоретичну і практичну значущість.

За результатами доповіді відбулася дискусія, під час якої Ганжа О.Г. відповів на запитання присутніх учасників засідання щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків та отриманих результатів. Доповідачу було поставлено 6 запитань, на які він дав обґрунтовані та вичерпні відповіді й пояснення.

Питання поставили:

1. Федчишин Д.М. – професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор: *«Які функції виконує латинізація судових рішень?»*

Відповідь: Олексій Геннадійович зазначив, що латинізація судових рішень може виконувати такі функції: 1) номінативна – латинізація судових рішень сприяє називанню (позначенню, номінації) правових реалій і понять, їхніх властивостей та відношень між ними. Використання латинізмів на письмі може бути обумовлено практичними потребами (точна передача спеціалізованого юридичного значення окремих понять, яке немає можливості або складно виразити іншим чином деякими національними мовами). Також латинська мова може бути корисною для пошуку джерел концептуального наповнення та вираження принципу чи правила, що відповідає ідеї справедливості, узгоджується з принципом верховенства права, але для якого в національному праві немає прямого словесного позначення. Застосування латинізмів у судових рішеннях може сприяти універсалізації принципів права та стандартизації юридичного письма; 2) комунікативна – латинізація судових рішень є засобом спілкування учасників правового дискурсу, обміну інформацією між ними. Сьогодні латинізми є засобом передачі інформації правового характеру. Для суддів їх використання може бути зручним універсальним лінгвістичним інструментом комунікації всередині юридичної спільноти, особливо на міжнародному рівні та при розгляді справ з іноземним елементом; 3) аргументативна – латинізація судових рішень сприяє наведенню мотивів суду. Завдяки своїй лаконічності, унікальності та універсальності латинізми дають можливість для чіткого та простого висловлення судження, сприяють прозорості складних аргументів. В аспекті аргументативної функції

латинізації судових рішень варто враховувати такі властивості та особливості використання латинізмів: їх (1) допоміжну роль у процесі інтерпретації та застосування принципів права, (2) авторитетність, (3) спрямованість на підсилення впливу аргументації та (4) потребу в забезпеченні зрозумілості. Належне мотивування судових рішень і розкриття змісту застосованих у таких рішеннях принципів – це дві сторони одного функціонального призначення латинізмів; 4) аксіологічна – латинізація судових рішень є засобом правової та морально-етичної оцінки. Латинізми виражають загальнолюдські, вічні ідеї та є елементом аксіології права, а отже, становлять аксіологічні моделі, на яких має базуватися законодавство та практика його застосування, є готовими шаблонами для використання у сфері права. Умотивовуючи застосування принципів права через латинізми, суддя забезпечує вплив моральних цінностей (передусім справедливості) на правове регулювання суспільних відносин і підтримання правопорядку, базованого на принципі верховенства права; 5) культурна – латинізація судових рішень є засобом збереження та передавання правового знання та правової культури. В Європі історично склалося так, що мова права є засобом збереження й ретрансляції передусім римської правової культури; 6) гносеологічна – латинізація судових рішень є знаряддям і способом правового пізнання, оволодіння суспільно-правовим досвідом. Латинська мова віддзеркалює історію римського права та є основним засобом існування останнього, нагромадження знань і передавання їх нащадкам, завдяки чому ми маємо змогу якнайкращим чином пізнати римське право та правові феномени. Латинські юридичні вислови фіксують певний досвід у сфері права, узагальнюють, зберігають і передають екстралінгвальну інформацію, містять життєву мудрість в афористичній формі. Натомість діахронне порівняння того, як певні правові проблеми розв'язувалися у спорідненому правовому середовищі, а також оволодіння досвідом регулювання суспільних відносин, що був покладений в основу правових систем романо-германської правової сім'ї, може не в останню чергу надати імпульс і аргументи для розв'язання власних проблем; 7) символічна – унаслідок латинізації в судових рішеннях з'являються мовні символи, властиві мові права. При цьому символізм латинської мови має дещо різну конотацію для юридичної спільноти (латинізми є звичними мовними знаками) та звичайних громадян; 8) виховна – латинізація судових рішень є засобом впливу на правосвідомість, правове виховання адресата. Латинізми справляють ефект на читача судового рішення з двох причин: як частина аргументу до авторитету (зовнішній ефект) та у зв'язку з притаманною ним експресивністю (внутрішній ефект); 9) естетична – латинізація сприяє мовностилістичній довершеності судового рішення, його сприйняттю як естетичного об'єкта. В аспекті цієї функції варто враховувати, що латинізми не мають бути виключно декоративними елементами чи штучно вкрапленими в аргументацію суду словами-зв'язками. Латинізація має сприяти ясності, точності та стислості судових рішень, а також бути засобом переконання читача в його справедливості; водночас образні можливості мови для впливу на адресата емоційно мають бути достатньо стриманими.

2. *Луц Д.М.* – доцент кафедри цивільного права кандидат юридичних наук, доцент: *«Дослідження теорії та практики латинізації судових рішень в Україні обмежується сучасним періодом? Чи можливо Ви звертались і до більш ранніх історичних етапів?»*

Відповідь: Дисертант зазначив, що в дослідженні розглядається поширення латинської мови та римського права на українських землях починаючи з епохи Середньовіччя та Нового часу. На українських землях латина відіграла помітну роль: як у зв'язку з успадкуванням нашої правовою системою через Візантію законодавчих традицій римського права, так і через ужиткове її поширення в різних суспільних сферах. Так, проникнення латинізмів в українську мову почалося в X–XI ст., зокрема, коли укладачі «Руської правди» (XI ст.) керувалися візантійськими правовими поняттями, які прийшли з римського права. Інтенсифікація цього процесу пов'язується з виділенням української мови в самостійну мову української народності (XIV–XV ст.) – час, коли саме латиною формувалася мова європейської науки. Що ж стосується власне побутування латинської мови на землях сучасної України, то варто враховувати відмінності, зумовлені феодальною роздробленістю Київської Русі та, як наслідок, перебуванням окремих територій під контролем різних зарубіжних держав. Так само й питання впливу римського права на правову систему України вважається дуже спірним серед науковців. Рецепція не була безперервним процесом і володіла багатошаровою структурою, пов'язаною насамперед із впливом правових систем різних країн, оскільки українські землі знаходилися під впливом європейських держав у різноманітні історичні періоди. Тому рецепцію римського права в середньовічному українському праві слід розглядати з урахуванням специфіки процесу, обумовленого особливостями цивілізаційної орієнтованості України, її геополітичним і культурним становищем у системі «Схід–Захід». Уважається, що латиною користувалися ще з часів Галицько-Волинського князівства, а у першій половині XIV ст. у Галичині з'являються перші акти внутрішнього обігу, написані латинською мовою. Однією з офіційних мов діловодства у міських судах Галичини була латинська, хоча інколи записи здійснювалися й українською мовою. Після Люблінської унії (1569 р.) в офіційно-діловій сфері дедалі активніше стали використовувати польську та латинську мови, а після 1669 р. діловодство велося виключно однією з них. Від цього часу і до кінця XVIII ст. офіційною діловою мовою на галицьких і подільських землях стає латина. У XVI–XVII ст. у школах України було запроваджено вивчення грецької та латинської мов, а з появою братських шкіл і заснуванням Києво-Могилянської академії латина стала на українських землях мовою науки і не тільки важливим навчальним предметом, але й мовою викладання більшості дисциплін. Унаслідок як західного, так і східного впливу право України формувалося як синтез місцевого звичаєвого права, рецепованого римського та візантійського права. При цьому й рецепція римського права відбувалася у двох видах: безпосередньо та опосередковано (безпосередньо – завдяки католицькому впливу, оскільки Західна церква жила за римськими законами, і

опосередковано – через німецьке, польське, литовське право). Для України в період її входження до складу СРСР характерними були значне послаблення традиції вивчати латинську мову й користуватися нею в інтелектуальному житті. Отже, на теренах Української держави, починаючи з X ст., латинська мова була досить помітна в багатьох суспільних сферах і відіграла важливе значення у становленні, зокрема, юридичної термінології як мова-донор, а римське право мало досить стійкий, хоча й опосередкований, вплив (сприйняття положень римського права відбувалося переважно не безпосередньо з першоджерел, а через інші системи, де ці першоджерела вже інтерпретовано відповідно до місцевих потреб). Водночас вбачається, що кореляція між використанням латинської мови у документах і побуті на історичних українських землях до ХХІ ст., а також східноєвропейським (візантійським) типом рецепції вітчизняною правовою системою та сучасним явищем латинізації судових рішень відсутня, а тому не будемо детально зупинятися на цьому ретроспективному аспекті.

3. Сидоров Я.О. – доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент: *«Що Ви вкладаєте в поняття «латинізація судових рішень та чи однорідними є латинізми?»*

Відповідь: Латинізація судових рішень – це процес і результат використання у судових рішеннях слів, словосполучень і висловів латинською мовою. Сучасне явище латинізації в судовій практиці є свідченням тісного історичного взаємозв'язку мови і права та пов'язане виключно з тими мовними одиницями та конструкціями, що передаються на письмі латиною. Завдяки лексичному багатству латинської мови, її змістовності, стислості та точності виразу латинізми стали невід'ємним елементом римської та, внаслідок рецепції римського права, європейської правової культури. Дослідження судової практики дозволяє стверджувати про неоднорідність латинізмів, застосування яких є однією з ознак мови права, зокрема мови судового правозастосування. При цьому можна виділити три основні класифікації латинізмів: (1) за формою, (2) за джерелами утворення, (3) за часом походження. Усі латинізми за їх функціональними ознаками та закінченістю вираження думки (за формою) можуть бути зведені до двох основних груп: (1) юридичні терміни та (2) вислови. Незалежно від джерела утворення латинізмів, багато з них були адаптовані саме для використання в юриспруденції. До того ж не всі з них, які використовують у судовій практиці, мають стосунок до джерел римського права: по-перше, деякі латинізми сягають доби Середньовіччя, коли юридична наука отримала потужний розвиток завдяки роботі глосаторів і постглосаторів з джерелами римського права, а також Нового і навіть Новітнього часу; по-друге, окремі латинізми виражають правові явища (зокрема принципи та доктрини), що первісно належали до англо-американської правової традиції.

4. Єрмоленко Д.О. – завідувач кафедри цивільного права, професор доктор юридичних наук, професор: *«Чи пов'язані сучасні інтеграційні процеси в європейському правовому просторі із латинізацією судових рішень?»*

Відповідь: Здобувач зазначив, що латинська мова продовжує здійснювати вплив на розвиток сучасних національних і наднаціональних правових систем у спосіб латинізації судових рішень. Закономірність поширення практики використання латинізмів повсюдно в романо-германській правовій сім'ї, а не випадковість такого процесу в одній країні є свідченням того, що сьогодні ми можемо спостерігати саме новітню форму рецепції римського права. Найвиразніше латинізація судових рішень проявила себе на європейському правовому просторі: як у межах національних правових систем (суди всіх ланок, а також конституційні суди), так і на рівні інтеграційних об'єднань (Суд ЄС, ЄСПЛ). Така тенденція засвідчує, зокрема, те, що латинізація судових рішень сьогодні є (1) інтеграційним фактором у межах європейського правового простору, а також (2) інструментом для полегшення пошуку шляхів розв'язання національних правових проблем. Об'єднання європейських країн в єдиний правовий простір значною мірою полегшується двома взаємопов'язаними чинниками: по-перше, юристи європейських країн використовують велику частку латинських термінів і принципів, що прямо або опосередковано походять з єдиного джерела – римського права; по-друге, в основі європейського правового регулювання та правосвідомості лежить методологічна засада справедливості, яка з часів Стародавнього Риму через рецепцію римського права стала універсальною правовою цінністю та обов'язковим елементом права. На практиці ці чинники проявляються у схожих підходах до втілення справедливості через застосування конкретних правових явищ (принципів права, доктрин, презумпцій тощо) судами більшості європейських країн. Інтернаціональне застосування одних і тих самих окремих латинізмів – від кліше до принципів і доктрин – може бути цілком вдалим лінгвістичним інструментом в умовах процесів зближення та взаємопроникнення правових систем європейського простору, способом збереження традиції та сприяти універсалізації понять, уніфікації юридичної термінології в межах європейського та міжнародного правового простору. До того ж в умовах, коли національні правові системи на юридичній мапі світу не є ізольованими від глобалізаційних тенденцій, завдяки латинізмам суди можуть переймати найкращі практики застосування принципів права і правових доктрин у зарубіжних країн і наднаціональних судових інституцій, подивитися, яким чином аналогічні питання були вирішені закордоном, легше досягнути логіку судової аргументації. Хоча засади використання латинської мови в багатьох країнах є дуже схожими, проте не всі латинізми однаково популярні та мають тотожні формулювання, навіть у правових системах країн Європи. А втім, в умовах сьогодення багато латинських термінів і висловів, пов'язаних із певною правовою системою, цілком успішно можуть бути адаптовані до інших правових систем.

5. Ткалич М.О. - доцент кафедри цивільного права кандидат юридичних наук, доцент: *«Чи існують тенденції у поширенні латинізмів у судовій практиці в Україні?»*

Відповідь: З урахуванням особливостей використання латинізмів на практиці (зокрема мети, супроводу перекладом, обсягу мотивування) можна виокремити п'ять тенденцій, яким українські судді слідують у судових рішеннях: 1) етимологізації латинізмів, за допомогою якої можна розкрити первинне сутнісне значення та історію семантики юридичних термінів через звернення до латинської мови; 2) застосування термінів римського права, багато яких легко знайти безпосередньо в Дигестах Юстиніана; 3) застосування доктрин, що позначаються латиною, які мають різне походження – римське право та прецедентне (загальне) право; 4) використання латинської термінології для опису тем інтимного характеру, зокрема для позначення статевих органів або способів учинення дій сексуального характеру під час опису справ про кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 5) використання латинських мовних кліше як стандартних мовних зворотів, які мають усталений лексичний склад; за змістом їх умовно можна поділити на (1) загальноприйняті, які можуть набувати специфічного юридичного відтінку, та (2) спеціально-юридичні. Дублювання загальноприйнятих у національній правовій системі юридичних термінів латиною лише штучно переобтяжує зміст речення та, як наслідок, ускладнює його розуміння адресатами. Натомість доцільне посилання судом на запозичені правові поняття (принципи, доктрини тощо), зокрема в контексті звернення до доктринальних джерел права, з позиції аргументації може бути розцінене як апелювання до авторитету та сприяти мотивуванню судового рішення.

6. Пелех І.В. – доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент: *«Які вимоги щодо коректного використання латинізмів у сучасній судовій практиці?»*

Відповідь: Відповідаючи на це запитання, дисертант зазначив, що коректне використання латинізмів на письмі охоплює вимоги щодо (1) їх безпомилковості, (2) забезпечення зрозумілості, (3) належного пунктуаційного оформлення та (4) правильного висвітлення додаткової інформації. Безпомилкове використання латинізмів передбачає, що суд не має допускати лексичних і орфографічних помилок, а також має дотримуватися правил пунктуації. Від помилок у латинізмах варто відрізнити варіативне їх написання, зокрема використання як повних, так і усічених латинізованих форм. Вимога забезпечення зрозумілості передбачає необхідність зрозумілості як контексту, так і власне латинізму, що забезпечується (1) наявністю його перекладу, (2) не спотворенням змісту усталеного латинізму та/або його перекладу та (3) правильною вказівкою різновиду латинізму як правового явища. У більшості випадків адекватного перекладу буде достатньо для того, щоб надати латинізму зрозумілості, а певному висновку суду – вмотивованості. Однак у деяких випадках латинізми (особливо принципи та доктрини) можуть потребувати додаткового їх роз'яснення. Також варто уникати штучного вкраплення латинізмів у судові рішення, забезпечуючи логічний зв'язок і водночас чітке розмежування між правовою нормою, суддівською інтерпретацією, латинізмом і його перекладом. Використання латинських юридичних кліше у судових

рішеннях можливе без лапок у двох форматах: 1) курсивом з наступним перекладом у дужках; 2) у дужках без курсиву після національного відповідника. Натомість усю іншу латинську юридичну термінологію та вислови варто писати в лапках і з обов'язковим наступним перекладом у дужках. Серед додаткової інформації важливо правильно висвітлювати (1) темпоральний вимір формулювання латинізму, (2) джерела походження та (3) черпання про нього інформації. Дотримання зазначених вимог щодо коректного використання латинських юридичних термінів і висловів здатне покращити якість мотивування судових рішень, мінімізувати ризик дезінформації читача та викривлення змісту, закладеного суддею в аргумент з відповідним латинізмом.

ВИСТУПИЛИ:

1. Удовика Л.Г. – науковий керівник, професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор. Вона акцентувала увагу на актуальності дисертаційного дослідження з урахуванням євроінтеграційного поступу України, її складності, відсутності наукових розробок у вітчизняній юридичній науці. Далі вона охарактеризувала творчий шлях Ганжі О.Г. у науці, тісний зв'язок його наукових інтересів із професійною діяльністю в Конституційному Суді України, визначила ступінь наукової зрілості й особисті якості здобувача та оцінила надану для обговорення дисертаційну роботу. Зокрема, нею було зазначено, що протягом роботи над дисертацією Ганжа О.Г. проявив себе як кваліфікований дослідник, який упродовж всього періоду навчання виявляв самостійність, наполегливість, наявність власної наукової позиції та здатність її аргументовано відстоювати в дискусії. Олексій Геннадійович творчо й наполегливо працював з різноманітними джерелами та узагальненням сучасної судової практики, що дозволило зібрати й систематизувати ґрунтовний фактологічний матеріал. Також було наголошено, що в процесі роботи над дисертацією Ганжа О.Г. належним чином опанував методологічний апарат наукового дослідження, виявив творчий підхід у структуруванні, узагальненні й систематизації зібраного матеріалу. Дисертаційне дослідження виконане на належному науковому рівні, результатам і висновкам проведеного дослідження притаманні наукова новизна, теоретична й практична значущість. Ознайомлення з текстом дисертації Ганжі О.Г. дає підстави вважати, що дисертант урахував зауваження, висловлені йому під час попереднього обговорення роботи на кафедрі. На підставі сказаного Удовика Л.Г. науковий керівник запропонувала рекомендувати дисертацію Ганжі О.Г. до захисту та попросила учасників засідання підтримати таку пропозицію.

Рецензенти дисертаційної роботи:

1. Макаренков О.Л., старший науковий співробітник науково-дослідної частини, д.ю.н., професор, який підкреслив, що актуальність теми дослідження Ганжі О.Г. не викликає сумнівів, оскільки вона зумовлена, насамперед, практичними потребами під час ухвалення судових рішень судами всіх інстанцій, зокрема здійсненні ними тлумачення норм права.

Підготовлена робота є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним юридичним дослідженням теорії та практики латинізації судових рішень в Україні.

Серед нових наукових положень, що розроблені особисто дисертантом слід виділити запропоновані автором:

- дефініцію поняття «латинізація судових рішень» на основі закономірностей правових процесів використання у судових рішеннях слів, словосполучень і висловів латинською мовою;
- обґрунтовано тенденцію використання латинізмів у судовій практиці як новітню форму рецепції римського права;
- за особливостями використання латинських юридичних термінів на практиці (за метою, супроводом перекладу, обсягом мотивування) виокремлено основні тенденції в судових рішеннях, такі як: 1) етимологізації латинізмів; 2) застосування у судових рішеннях термінів римського права; 3) застосування доктрин, що позначаються латиною; 4) використання латинської термінології для опису тем інтимного характеру; 5) використання латинських мовних кліше;
- обґрунтовано положення, що латинізм у судовому рішенні як юридичному документі офіційно-ділового стилю є правовим явищем з відповідною номінативною кваліфікацією (як принцип права, правова аксіома, презумпція, фікція), а його лінгвістична характеристика є похідною, додатковою;
- запропоновано правила коректного використання латинізмів у судових рішеннях, які охоплюють вимоги щодо (1) їх безпомилковості, (2) забезпечення зрозумілості, (3) належного пунктуаційного оформлення та (4) правильного висвітлення додаткової інформації;
- узагальнено та систематизовано правові акти, які містять правові латинізми на міжнародному та національному рівнях;

Рецензентом зазначено, що з огляду на складність теми дослідження, її комплексний характер, відсутність широкого кола наукових джерел як в Україні, так і за кордоном, дисертація містить низку наукових положень і висновків, які мають наукову цінність та не обмежуються положеннями, що винесені в наукову новизну. Водночас у дисертації є і певні дискусійні моменти, але вони допустимі, оскільки відображають складність, багатоаспектність теми дослідження, особисту точку зору дисертанта і не впливають на загальний зміст дисертації, її високий науковий рівень. На думку рецензента дисертаційна робота Ганжі О.Г. як за змістом, так і за формою відповідає вимогам і може бути рекомендована до захисту.

2. Єрмоленко Д.О. – завідувач кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор який зазначив, що проаналізувавши представлену для обговорення дисертаційну роботу, він дійшов висновку про її високий науковий рівень, практичне й теоретичне значення. Дисертація виконана з важливої та актуальної теми, яка впродовж тривалого часу залишається не дослідженою як у вітчизняній, так і зарубіжній юридичній науці.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що обґрунтовані автором правила коректного використання латинізмів можуть бути використані при ухваленні судових рішень судами всіх інстанцій при здійсненні ними тлумачення норм права.

Наукове значення одержаних автором результатів полягає у тому, що положення і висновки дисертаційного дослідження уможливлюють поглиблене вивчення та аналіз судової практики, тенденції її розвитку, а також для формують підґрунтя для напрацювання шляхів удосконалення мотивування судових рішень в Україні та використання іноземної правничої термінології в національній правовій системі в умовах євроінтеграції.

Рецензентом також зазначено, що дисертант урахував висловлені на попередньому обговоренні дисертації зауваження, в результаті чого дисертація Ганжі О.Г. набула загальнотеоретичної чіткості, обґрунтованості та наукової виваженості. Дисертаційне дослідження є самостійним і практично значущим для сучасного етапу розвитку правової науки проблем теорії та практики латинізації судових рішень в Україні.

3. Пелех І.В. – доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент, яка зазначила, що рецензоване дисертаційне дослідження ґрунтується на предметно обґрунтованій методології, широкому аналізі законодавства і судової практики, опрацюванні широкого кола наукових джерел вітчизняних і зарубіжних авторів. Структура роботи є логічною, розділи й підрозділи роботи змістовно наповнені, висновки до підрозділів і до дисертації відображають основні положення, викладені в підрозділах та дисертації в цілому.

Проведена експертиза виконаних завдань дослідження переконливо доводить, що автору вдалося розглянути теорію і практику латинізації судових рішень в Україні. Представлені автором висновки відповідають поставленим завданням і сформульованій меті дослідження.

Пелех І.В. звернула увагу на наявність підтверджень достатньої апробації результатів дослідження здобувача, а саме 11 опублікованих наукових праць, серед них 7 статей (1 у співавторстві, авторський внесок складає 60%) та 3 тез доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, які оприлюднюються для широкого загалу результати наукового пошуку Ганжі О.Г.

УХВАЛИЛИ

1. Визнати, що результати дисертації **Ганжі Олексія Геннадійовича** на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

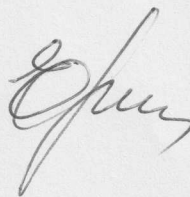
УХВАЛИЛИ

1. Визнати, що результати дисертації **Ганжі Олексія Геннадійовича** на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Рекомендувати рецензентам д.ю.н., професору Макаренкову О.Л., д.ю.н., професору Єрмоленку Д.О., к.ю.н., доценту Пелех І.В. під час проведення попередньої експертизи результатів дисертації Ганжі Олексія Геннадійовича на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»), взяти до уваги підсумки цього розширеного фахового семінару.

Головуючий:

д.ю.н., професор,
завідувач кафедри цивільного права

Дмитро Єрмоленко

Секретар:

к.ю.н., доцент, доцент
кафедри цивільного права

Ія Пелех

ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Ганжі Олексія Геннадійовича на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні» поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»)

Дисертація **Ганжі Олексія Геннадійовича** на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», (галузь знань 08 «Право») виконана на кафедрі історії і теорії держави та права (реорганізована відповідно до наказу від 28.11.2024 №580 з 01.02.2025 р.) та на кафедрі цивільного права юридичного факультету Запорізького національного університету. Тему дисертації затверджено на засіданні науково-технічної ради Запорізького національного університету (№ 7 від 26.12.2019 р.), уточнена протокол № 12 від 23 червня 2025 р.).

1. Ступінь актуальності теми дисертації.

Дисертація Ганжі О.Г. присвячена дослідженню теорії та практики латинізації судових рішень. Автор обґрунтовує, що латинська мова, попри постійне її називання «мертвою», продовжує показувати ознаки життя в різних суспільних сферах. Ретроспективний погляд на європейську юриспруденцію лише підтверджує, що вона ніколи не була байдужою до латини як мови римського права – джерела всіх сучасних юридичних знань. Водночас латина демонструє не класичний життєвий цикл, а радше циклічний, переживаючи в різні історичні періоди сплески та падіння своєї слави. І останнім часом у Європі спостерігають саме рух за відродження та використання латинської мови, зокрема значне зростання вживання латинських термінів і висловів як у науковій літературі, так і в юридичній діяльності.

Українська правнича спільнота не встигла зреагувати, як серед представників судової влади останнім часом стрімко зріс попит на використання латинської мови на письмі: від простих односкладових слів (*ad hoc*, *eo ipso*, *per se* тощо) до повноцінних речень [наприклад, «*juris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*» (норми закону полягають в наступному: жити чесно, не ображати інших, кожному віддавати по заслугах)]. На практиці – це десятки тисяч судових рішень, які посиленням на латинську мову невпинно ламають стереотип про консервативність суддівської професії та мають вирішальне значення не лише для сторін у справі, але й інколи для всієї правозастосовної практики в Україні.

Поширення практики використання латинізмів в Україні тісно пов'язане з інтеграційними процесами у межах Ради Європи та Європейського Союзу (далі – ЄС). Сама ж присутність латинських мовних елементів на європейському правовому просторі (як у межах національних правових систем, так і на рівні інтеграційних об'єднань) демонструє спільність підходів до застосування та тлумачення правових норм і принципів, що є відображенням усталеної правової

традиції романо-германської правової сім'ї. І на тлі подальшого зближення української правової системи з наднаціональною правовою системою ЄС дедалі активніше звернення суддів до латинізмів свідчить як про широкі правові можливості переймання найкращих практик Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), Суду справедливості Європейського Союзу (далі – Суд ЄС) і судів іноземних держав, так і про загрозу невиправданого, помилкового чи некоректного їх використання.

Отже, сьогодні використання латинської мови в судових рішеннях, зокрема в Україні, як новітній правовий процес набуває закономірного характеру. Проте цьому процесу ані в Україні, ані закордоном досі не надано правову характеристику чи бодай найменування, хоча ігнорувати таку очевидну для людського ока тенденцію в судовій практиці й надалі не можна. До того ж сумбурне поширення на практиці латинських елементів вимагає адекватної реакції з боку академічної спільноти не лише з позиції наукової новизни, але й з точки зору практичної значущості, адже допущені суддею помилки на практиці формують у сторін і громадськості негативну думку як про професійність окремого судді, так і про якість правосуддя загалом.

Тобто актуальність дослідження теорії та практики латинізації судових рішень обумовлена тим, що питання використання латинських термінів і висловів у судовому правозастосуванні не було предметом спеціальних наукових розвідок в Україні. До того ж, попри 30-річну історію членства України в Раді Європи та вже досить усталене застосування практики ЄСПЛ в українському правосудді, подальший євроінтеграційний поступ нашої держави актуалізує питання правової адаптації, уніфікації правничої термінології, практик її застосування, а також тлумачення правових цінностей.

Методологічним підґрунтям дослідження теоретико-правових і практичних засад латинізації судових рішень в Україні є праці українських і зарубіжних учених, які умовно можна розділити на три групи. *Перша група* охоплює наукові доробки, які мають фундаментальне юридичне значення для дисертації та присвячені дослідженню методології права (С. В. Бобровник, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, М. І. Козюбра, С. І. Максимов, О. В. Петришин, В. М. Попович), загальнотеоретичних аспектів джерел права (Н. М. Пархоменко, С. П. Погребняк, В. В. Решота, І. В. Семеніхін, О. О. Уварова), судового права (І. В. Андронов, В. В. Городовенко, О. С. Копитова, Л. М. Москвич, Л. Г. Удовика, О. В. Шамрай), мови права (Н. В. Артикуца, М. В. Афанасьєва, П. М. Балтаджи, Т. І. Дудаш, О. О. Кабиш, В. В. Лазарев, М. І. Любченко, А. В. Ляшук, О. В. Мінченко, П. М. Рабінович). *Друга група* представлена працями вчених, які досліджували римське право, його рецепцію та значення для сьогодення (І. Г. Бабиш, В. М. Вовк, С. Д. Гринько, Ю. А. Задорожний, Р. А. Калюжний, В. І. Крат, К. В. Лоський, В. С. Макаrchук, О. А. Підопригора, А. І. Троцька, Є. О. Харитонов). *Третю групу* складають дослідження вчених, предметом яких є окремі аспекти функціонування латини в правовій сфері (А. М. Варинська, М. Б. Вербенєц, О. Г. Видишева, Н. М. Корнодудова, А. В. Красницька, С. Л. Лебедева, Н. І. Лепухова, С. М. Лучканин, Р. В. Миленкова, Г. О. Ознамець,

А. В. Різниченко, Г. І. Сидорук, О. М. Ситько, Л. П. Скорина, З. М. Хоміцька, Л. П. Чуракова). Зі свого боку, зарубіжні вчені, такі як С. Асторіно, М. Галдіа, К. Галушкіна, Дж. Кідді, Й. Ковальчик, Г. Маттіла, М. Рістіківі, Дж. Сміт, Ю. Сич-Опонь, Хр. Щигельський, П. Тіерсма, В. Володкевич, Й. Возняк, Р. Циммерманн, хоча й розмірковували над використанням латинської мови у своїх правових системах, зокрема в судових рішеннях, проте комплексне загальнотеоретичне дослідження з цієї проблематики закордоном також не проводилось.

Здобувач правильно визначає зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах планів наукових досліджень Запорізького національного університету на 2020-2025 роки. Тема дослідження узгоджується з пріоритетними напрямками фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затвердженими постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21, а також із пріоритетними тематичними напрямками наукових досліджень згідно з переліком, затв

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів. Робота є першим в Україні комплексним юридичним дослідженням теорії та практики латинізації судових рішень в Україні. Зокрема в дисертації

вперше:

- сформульовано дефініцію поняття «латинізація судових рішень» на основі закономірностей правових процесів використання у судових рішеннях слів, словосполучень і висловів латинською мовою;
- обґрунтовано тенденцію використання латинізмів у судовій практиці як новітню форму рецепції римського права;
- за особливостями використання латинських юридичних термінів на практиці (за метою, супроводом перекладу, обсягом мотивування) виокремлено основні тенденції в судових рішеннях, такі як: 1) етимологізації латинізмів; 2) застосування у судових рішеннях термінів римського права; 3) застосування доктрин, що позначаються латиною; 4) використання латинської термінології для опису тем інтимного характеру; 5) використання латинських мовних кліше;
- обґрунтовано положення, що латинізм у судовому рішенні як юридичному документі офіційно-ділового стилю є правовим явищем з відповідною номінативною кваліфікацією (як принцип права, правова аксіома, презумпція, фікція), а його лінгвістична характеристика є похідною, додатковою;
- запропоновано правила коректного використання латинізмів у судових рішеннях, які охоплюють вимоги щодо (1) їх безпомилковості, (2) забезпечення зрозумілості, (3) належного пунктуаційного оформлення та (4) правильного висвітлення додаткової інформації;

– узагальнено та систематизовано правові акти, які містять правові латинізми на міжнародному та національному рівнях;

удосконалено:

– наукові положення про вплив римської юриспруденції та латинської мови на формування романо-германської правової сім'ї, зокрема на європейську правничу термінологію, частиною якої є українська правнича термінологія;

– положення, що значна частина латинізмів (правил, сентенцій, афоризмів, максим) у концентрованому вигляді втілюють правові цінності, насамперед справедливість, та впливають на сучасну практику національних і міжнародних судів;

– критерії та підходи до класифікації латинізмів за (1) формою (функціональними ознаками та закінченістю вираження думки), (2) джерелами утворення, (3) часом походження;

– положення, що використання латинізмів у судових рішеннях є ознакою мови права;

набули подальшого розвитку:

– положення про методологію дослідження теорії та практики латинізації судових рішень та наукову доцільність використання правового й лінгвістичного підходів до розмежування таких понять, як «аксіома», «афоризм», «вираз», «максима», «норма», «постулат», «правило», «презумпція», «принцип», «сентенція», «словесна формула», «твердження», «фраза», «цитата» тощо, які судді використовують для найменування латинських висловів;

– ідея про те, що в Дигестах Юстиніана відображено низку юридичних правил, окремі з яких є латинізованими прототипами сучасних правових явищ (аксіом, принципів, презумпцій тощо), зокрема елементів принципу верховенства права, та мають значення для сучасної правозастосовної практики;

– положення про значення латинської мови для юридичних документів сучасності, що дозволило сформулювати функції латинізації судових рішень: 1) номінативна, 2) комунікативна, 3) аргументативна, 4) аксіологічна, 5) культуроносна, 6) гносеологічна, 7) символічна, 8) виховна, 9) естетична;

– положення про перспективи використання латинської мови в праві та латинізації судових рішень як складника інтеграційних процесів у межах європейського правового простору та інструмента оптимізації шляхів розв'язання правових проблем.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані:

– у правозастосовній діяльності – під час ухвалення судових рішень судами всіх інстанцій, зокрема здійсненні ними тлумачення норм права [Акт впровадження у діяльності Чернігівського районного суду Чернігівської області від 10 жовтня 2025 р. (Додаток 3)];

– у конституційному судочинстві – при ухваленні рішень КСУ, викладенні ним юридичних позицій і застосуванні принципів права [Довідка про впровадження у діяльності КСУ від 10 жовтня 2025 р. (Додаток 4)];

– у навчальному процесі – під час викладання загальнотеоретичних і галузевих юридичних дисциплін [Акт впровадження у діяльності Запорізького національного університету від 20 травня 2025 р. (Додаток 5)], а також у процесі підготовки кадрів для системи правосуддя, зокрема суддів;

– у науково-дослідній сфері – для поглибленого вивчення та аналізу судової практики, тенденцій її розвитку, а також для напрацювання шляхів удосконалення мотивування судових рішень в Україні та використання іноземної правничої термінології в національній правовій системі;

– у правотворчій діяльності – під час використання правничої термінології в текстах нормативно-правових актів, а також удосконалення процесуальних кодексів України.

3. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації Публікації в наукових фахових виданнях України, категорія «Б»:

1. Ганжа О. Г. Нарис правил коректного цитування латинських висловів як відповідь на їх сумбурне поширення в судовій практиці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 20-26. URL : http://lsej.org.ua/1_2022/2.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/2>.
2. Ганжа О. Г. Використання латинських висловів у судових рішеннях як новітня форма рецепції римського права. *Нове українське право*. 2022. Вип. 2. С. 224-236. URL : <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/256>. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.31>.
3. Ганжа О. Г. Латинізація судових рішень в Україні: поняття та особливості. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 3-14. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/2_2024/3.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.1>.
4. Ганжа О. Г. Латинська юридична термінологія у вітчизняній судовій практиці: сучасні тенденції використання споконвічних понять. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 83. Ч. 1. С. 18-31. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/308638>. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.2>.
5. Удовика Л. Г., Ганжа О. Г. Використання латинізмів у межах європейського правового простору: стан і перспективи для національної судової практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 91. Ч. 1. С. 116-126. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.17>.

Публікація в іноземному виданні :

6. Ганжа О. Г. Нарис правил коректного використання латинських юридичних термінів і мовних кліше в судових рішеннях. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2024. № 1. С. 4-12. URL : <https://uni-goettingen.de/de/document/download/f08f94bd77776c7f7915d6bcf86147d7.pdf/reos.uni-goettingen.de%20%E2%84%961,%202024.pdf>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Ганжа О. Г. Латинізація як форма рецепції римського права у сфері судового правозастосування. *Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку: міжнародна науково-практична конференція*, м. Харків, 5-6 березня 2021 р. Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2021. С. 8-11. URL :
2. Ганжа О. Г. Коректність цитування латинських висловів як передумова належного мотивування судових рішень. *Актуальні проблеми судового права : матеріали міжнар. конф.* (Харків, 23 квіт. 2021 р.) / редкол.: Л. М. Москвич та ін. Харків : Право, 2021. С. 233-235. URL :
3. Ганжа О. Г. Латинізми vs. «проста» мова судових рішень: у пошуках балансу. *Права людини та публічне врядування : матеріали VIII Міжнародного правничого форуму* (Чернівці, 30 травня 2025 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 508-511. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-135>.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Ганжа О. Г. Античність як ідейна колыска принципу верховенства права: від філософії Стародавньої Греції до юриспруденції Римської імперії. *International scientific conference «Legal education and science as the need of the hour: new European challenges» : conference proceedings, October 8-9, 2021. Łódź, the Republic of Poland : «Baltija Publishing»*, 2021. P. 7-10.

2. Ганжа О. Г. Про вплив філософії Стародавньої Греції на становлення римського права (на прикладі генезису справедливості у філософсько-правовому дискурсі Античності). *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 6 (47). С. 3-9. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2022.1>.

3. Ганжа О. Г. Співвідношення принципів справедливості та верховенства права: новий погляд на знайомі правові явища. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3 (81). С. 11-20. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.2>.

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.

Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітл
Назва	Видання	

			ЮЮТ БСЯ
1	Ганжа О. Г. Нарис правил коректного цитування латинських висловів як відповідь на їх сумбурне поширення в судовій практиці.	<i>Юридичний науковий електронний журнал</i> . 2022. № 1. С. 20-26. URL: http://lsej.org.ua/1_2022/2.pdf . DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/2 .	3.3 2.2 3.1
2	Ганжа О. Г. Використання латинських висловів у судових рішеннях як новітня форма рецепції римського права.	<i>Нове українське право</i> . 2022. Вип. 2. С. 224-236. URL: http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/256 . DOI: https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.31 .	1.1 2.3
3	Ганжа О. Г. Латинізація судових рішень в Україні: поняття та особливості.	<i>Право і суспільство</i> . 2024. № 2. С. 3-14. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/2_2024/3.pdf . DOI: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.1 .	1.3 2.1 2.2
4	Ганжа О. Г. Латинська юридична термінологія у вітчизняній судовій практиці: сучасні тенденції використання споконвічних понять.	<i>Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право</i> . 2024. Вип. 83. Ч. 1. С. 18-31. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/308638 . DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.2 .	2.1 3.1
5	Ганжа О. Г. Нарис правил коректного використання латинських юридичних термінів і мовних кліше в судових рішеннях.	<i>Recht der Osteuropäischen Staaten</i> . 2024. № 1. С. 4-12. URL: https://uni-goettingen.de/de/document/download/f08f94bd77776c7f7915d6bcf86147d7.pdf/reos.uni-goettingen.de%20%E2%84%961,%202024.pdf .	2.1 3.3 3.2
6	Удовика Л. Г., Ганжа О. Г. Використання латинізмів у межах європейського правового простору: стан і перспективи для національної судової практики.	<i>Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право</i> . 2025. Вип. 91. Ч. 1. С. 116-126. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/91-part-1.pdf DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.17 .	1.2 3.2 3.4

ВИСНОВОК

Ознайомившись із представленою для попередньої експертизи дисертацією **Ганжі Олексія Геннадійовича** на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні результати дослідження, вважаємо, що:

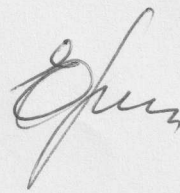
1. Дисертація Ганжі Олексія Геннадійовича на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні», є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, обґрунтованість, теоретичне та практичне значення, а отже свідчить про істотний особистий внесок здобувача у розвиток теорії держави та права. Усі результати та положення, що виносяться на захист, одержані здобувачем особисто.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною цінністю отриманих наукових результатів рецензована робота відповідає вимогам, які передбачені п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 зі змінами, внесеними Постановами Кабінету Міністрів № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024).

2. Рекомендувати дисертацію Ганжі Олексія Геннадійовича на тему «Теорія та практика латинізації судових рішень в Україні», до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права
Запорізького національного університету

Дмитро Єрмоленко

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету

Ія Пелех